

EDITORIAL

«La Història ha acabat». La sentència la va dictar ja fa un any Francis Fukuyama, director adjunt de l'oficina de Planificació Política del Departament d'Estat del Estats Units. El polític nord-americà es manifestava així: «És possible que el que estem presenciant no sigui simplement el final de la guerra freda o la davallada d'un determinat període de la història de la postguerra, sinó el final de la història en si mateixa, és a dir, l'últim pas de l'evolució ideològica de la humanitat i de la universalització de la democràcia liberal occidental, com a forma final del govern humà...» Per a Fukuyama «no existeixen contradiccions fonamentals a la vida humana que no es puguin resoldre en el context del liberalisme modern», i, per tant, no hi ha successió al sistema, la Història ha mort.

Com diuen R. Porter i M. Teich: «Qui pot negar que aquest és un temps confús?» Un temps confús, en el que tan sols es veuen cadàvers ideològics i un aparent vencedor: el liberalisme. Aquest enterra la Història al mateix temps que consagra l'eternitat del sistema, del seu sistema només, deixant-li a l'esquerra el monopoli del mil·lenarisme integrista essencialista.

L'historiador sembla condemnat, tal com suggeria Nolte en la seva polèmica amb Habermas, a un paper de simple normalitzador o legitimador de la realitat, a organitzador de l'oblit, precisant què i com es deu recordar. Com ha recordat Giovanni Levi «l'elecció no està entre tenir o no tenir un passat sinó quin passat tenir». Els historiadors tenen la responsabilitat de seleccionar el passat a memoritzar i enterrar el que s'ha d'oblidar. I en aquesta singular cerimònia de l'oblit a la que estem assistint, la Història sembla projectar-se cap a temes poc compromesos ideològicament, aparcant indefinidament la Història de la Revolució.

Certament, la historiografia sobre les revolucions ha passat per múltiples fluctuacions en el temps. En el segle passat, després de la

mítica revolució «socialista» de 1848 es va anar a la mitificació liberal romàntica amb conceptes idealment esgrimits (poble, llibertat, despotisme, nació...) i que tingué il·lustres representants en historiadors de la revolució anglesa (Gardiner, Macaulay) i de la gran revolució francesa de 1789 (Michelet, Jaurès). La Historiografia marxista en els anys vint i trenta del nostre segle va heredar molts d'aquests plantejaments promocionant el concepte de revolució burgesa en el marc del pretés desfase entre forces i relacions de producció amb figures com Tawney, Lefebvre, Beard...

En els anys cinquanta es produeix el gran enfrontament entre la historiografia marxista i l'antimarxista entorn de qüestions claus com la validesa o no del concepte de classe social per definir la gènesi de les revolucions i la identitat social dels protagonistes i antagonistes de la revolució (polèmica sobre la «gentry» anglesa o sobre els «sansculottes» francesos). La historiografia antimarxista (Trevor Roper, Cobban, Furet, Richet, Mousnier) ha qüestionat la identitat de la noblesa i la burgesia com a classes antagoniques i la transcendència qualitativa atribuïda als canvis revolucionaris, conceptes aquests assumits per la historiografia marxista dels anys seixanta i setanta (Hill, Hilton, Hobsbawm, Soboul, Vilar...).

Els intents de terceres vies (Stone, Hexter) entre una i altra historiografia han fracassat. Avui, la historiografia conservadora sembla haver perdut la por al terme revolució del que abans fugia amb freqüents eufemismes semàntics (aldarulls, agitacions, motins, alçaments, conflictes...). Ben al contrari, s'ha dissipat la força del concepte per la via de la utilització polivalent que ha condemnat la revolució a una autèntica banalització ideològica, fent-se servir en tots els fronts temàtics, en totes les èpoques, en tots els temps. Amb tanta revolució al llarg de la història sembla concloure's que ha arribat l'hora de la reacció. D'altra banda, al propi concepte se li ha tret transcendència reduint la revolució a una «reinvenció de la legitimitat transcendent» que projecta als historiadors més cap a la problemàtica jurídic-política que cap a la socio-econòmica. La sociologia funcionalista americana ha desembarcat a la història de les revolucions implacablement, substituint els gastats clixés de classes socials i la seva derivada lluita de classes per rols, èlites, status i demés argots semàntics, buscant permanentment la comparació de totes les revolucions a la recerca dels hipotètics models de conducta revolucionària —puix que coneixent-los se'ls pot reprimir millor—, s'ha acabat oblidant el substracte i les condicions prèvies pròpies de cada revolució, caient en tipologies estancs, absolutaments inútils. A la recerca dels factors —precondicions, precipitants, disparadors— s'ha acabat penetrant en les fosques ombres de l'antropologia

col·lectiva, dissenyant una suposada mentalitat revolucionària (a la que fins i tot s'han abonat historiadors marxistes com Vovelle) que ha acabat explicant la Revolució com un problema de disfunció entre la realitat i les expectatives de canvi, el ser i el voler ser com les forces responsables últimes del conflicte. El problema de la identitat dels revolucionaris ha donat lloc al renaixement de la biografia i el descens de les ideologies al terreny de les oligarquies, clientele, famílies, grups de força que lluiten pel poder. Les revolucions s'elititzen i es converteix al poble en l'etern convidat de pedra, subjecte pacient manipulable pels uns i pels altres. I allà, al racó fosc de l'oblit, s'aparquen els vells conceptes d'explotació, servitut, repressió, alliberament... La història de les permanències, de les continuïtats, de les essències immutables. Enterrada la significació progressista de la revolució i consolidat el regnat d'ordre i de l'estabilitat, la Història es converteix en una estranya bassa d'oli en que els historiadors no tenen altra missió que col·leccionar curiositats, omplir de dades l'armari ideològic prèviament dissenyat i construït, evocant nostàlgicament gloriosos mil·lenaris o centenaris que alimenten l'èpica o la lírica nacionals. Inventors de tradicions, intel·lectuals orgànics, legitimators institucionals, administradors de l'oblit... Els historiadors han aparcat la seva vella funció crítica, les seves expectatives de contribució a la transformació del món, mitjançant l'experiència històrica. La *història de la revolució* avui, en conclusió, passa per una *revolució de la història*, una revolució que hauria de començar per enterrar la fatalista, reaccionària, immovilista sentència de «la història ha acabat».

Manuscripts resta molt agraïda amb aquells organismes que van fer possible amb el seu ajut la celebració de cicle de conferències que sota el títol «Europa i Catalunya al 1640. 350 anys de la Revolució catalana» es van celebrar a la Sala de Graus de la Facultat de Lletres de la Universitat Autònoma de Barcelona durant els dies 20 al 28 de març de 1990 i que es recullen en el present volum. En especial, hem de fer menció a la Direcció General de Promoció de la Investigació i a la Subdirecció General de Formació del Profesorado del Ministerio de Educación y Ciencia, al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, al Vice-Rectorat de Relacions Exteriors i de Campus de la UAB i al propi Departament d'Història Moderna i Contemporània.